

ВСТУП «БРАМА У СВІТ»

Зі Вступу ви дізнаєтеся:

- чим художні твори відрізняються від нехудожніх;
- що таке художній образ і як він утілюється в різних видах мистецтва;
- які образи вважаються традиційними;
- які джерела інформації називаються цифровими та багато інших цікавих речей.

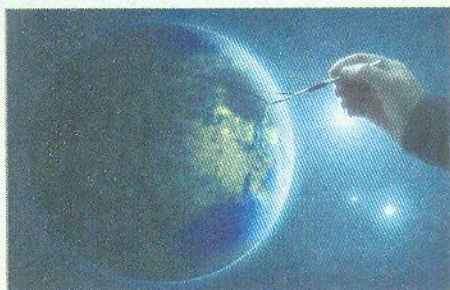
1. Пригадайте, з якими творами зарубіжної літератури, вивченими в минулому навчальному році, пов'язані персонажі з «літературної хмаринки».

2. Чим художня література відрізняється від інших видів літератури?

Художня література є одним з найважливіших джерел наших знань про Всесвіт. Звісно, такі знання можна також здобути, читаючи наукові праці, словники, енциклопедії, переглядаючи науково-популярні фільми, здійснюючи віртуальні подорожі інтернетом або реальні мандрівки різними країнами. Однак у *художній літературі* ця інформація набуває *образної форми*. «Фізика» космічних просторів і «геометрія» довершених ліній собору Паризької Богоматері, «історія» лицарських походів і «географія» Африканського континенту – під пером письменника все це перетворюється на *художні образи*.

Художній образ – створена мистецькою уявою художня картина (істоти, речі, події, явища тощо), яка у свій спосіб відтворює предмет зображення, схоплює його сутність і наділяє його додатковими

Образ світу
(комп'ютерна графіка)

значеннями (певним настроєм, ідеєю, зв'язком з іншими образами, роздумами автора тощо).

Саме образність відрізняє художній твір від нехудожнього тексту. Аби переконатися в цьому, досить порівняти відповідні описи одного й того самого явища. Скажімо, спів коника в науково-популярній статті схарактеризовано так: «Кожен вид коників виконує свою “пісеньку”, видаючи звуки різними способами. Сюрчання коників можна почути вдень, після обіду, і ввечері. Уночі коник співає приблизно до третьої години. На надкрилах у нього є звуковий апарат, а на гомілках розташовано органи слуху. Самці коника, потираючи надкрила об церкви, видають скрипучі звуки».

А от у відомій вам поезії Джона Кітса «Про коника та цвіркуна» це явище зображено зовсім інакше:

Опівдні, як мовчать серед гілок
Птахи в гаю, невтомний голосок
Обнизує покоси й частоколи.
Це коник, він поймає гори й доли,
На стернях довгий ведучи танок,
А стомиться – стихає на часок
У затінку стебла або стодоли...¹

Відтак спів коника, сухо й стисло описаний у науково-популярній статті, у вірші Кітса розгорнуто в розлогу поетичну картину. Ми відчуваємо все, що зображує поет: полудневу спеку, пронизливу тишу, пройняту негучним, але невтомним голоском комахи, який лунає, немов голос самого життя.

Отже, художній образ не просто відтворює, а й *перетворює* реальний предмет відповідно до того, яким бачить і відчуває його митець. Саме тому образи одного й того самого явища у творах різних письменників помітно відрізняються один від одного. Наприклад, для Й. В. Гете травень – це час, коли все довкола «яріє» і «квітує»:

О, як яріє	Квітує кожне
Весь світ навкруг!	Живе стебло,
Як сяє сонце,	Пташиним співом
Як мріє луг!	Ліс облягло. ²

Тим часом італійський художник Сандро Боттічеллі уявляє весну в образі дівчини, яка засіває землю квітами.

¹ Переклад В. Мисика.

² Переклад В. Стуса.

Поряд з індивідуальними авторськими образами існують так звані *традиційні образи*. Це – образи, які повторюються і варіюються у творах різних митців. Вони є в кожній національній культурі. Наприклад, в українській культурі традиційним є образ калини, звичний для народних пісень, казок, орнаментів, літературних і малярських творів. Він вважається своєрідним символом¹ України.

С. Боттічеллі. Весна. 1482 р.

А в японській літературі та культурі традиційними образами вважаються сакура (вишня), гора Фудзі, самурай (воїн Давньої Японії) тощо. Зокрема, квітки сакури уособлюють швидкоплинність людського життя і щастя, очікування добрих змін і відвагу воїнів, жіночу красу й пристрась.

У різних національних культурах традиційним вважається також образ лева. У багатьох країнах лев змальовується як могутній цар звірів. Саме це зображення утворює підґрунтя знаменитого образу лева Аслана з відомої дитячої серії «Хроніки Нарнії» Клайва Стейплза Льюїса. Щоправда, до цієї основи Льюїс додає й інші значення: «Він Король. Володар цілого лісу. (...) Ті, які ніколи не були в Нарнії, не можуть навіть собі уявити, що хтось може бути добрим і страшним водночас. (...) діти (...) відважилися звести очі на Аслана, і перед ними промайнула золота іскриста грива та великі шляхетні й врочисті проникливі очі, проте відразу відчули, що не можуть довше витримати його погляд. Його голос, глибокий і шовковистий, якось умить їх заспокоїв».

У цьому описі ми відчуваємо все, що притаманне Аслану як шляхетному захиснику, мудрому

Кадр із кінофільму «Хроніки Нарнії: Лев, чаклунка і шафа», (режисер Е. Адамс, 2005 р.)

¹ Символ – тут: художній образ, що умовно відтворює усталену думку, ідею, почуття.